

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 25-03-2020 r.

Adam Bodnar

III.7064.33.2018.JJa

**Pani
Marlena Małąg
Minister Rodziny, Pracy
i Polityki Społecznej
ul. Nowogrodzka 1/3/5
00-513 Warszawa**

Szanowna Pani Minister,

pragnę poinformować Panią Minister, że w dalszym ciągu jestem adresatem skarg dotyczących długotrwałości postępowań w sprawach o ustalenie prawa do świadczeń rodzinnych oraz świadczenia wychowawczego, objętych koordynacją systemów zabezpieczenia społecznego.

W mojej ocenie problem stopniowo narastał i pogłębił się w 2016 r. Dlatego też wówczas stał się on przedmiotem mojego pierwszego wystąpienia do Ministerstwa, w którym wskazywałem, że rosnące zadania realizowane w ramach koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego wymagają odpowiedniego zabezpieczenia finansowego. Powodem tego wystąpienia były niepokojące informacje ze strony niektórych marszałków województwa, dotyczące braku możliwości odpowiedniego wsparcia finansowego jednostek organizacyjnych samorządu województwa realizujących powyższe zadanie, jako zadania zleconego z zakresu administracji rządowej. Niewydolność jednostek organizacyjnych samorządu województwa w tym zakresie doprowadziła do przekazania realizacji powyższych zadań wojewodom z dniem 1 stycznia 2018 r. Znalazło to odzwierciedlenie w przepisach ustawy z dnia 7 lipca 2017 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z systemami wsparcia rodzin (Dz. U. poz. 1428). W myśl art. 23a ustawy o świadczeniach rodzinnych i art. 16 ustawy o pomocy państwa o wychowaniu dzieci (w brzmieniu obowiązującym od 1 stycznia 2018 r.) właściwym do ustalenia, czy w sprawie mają zastosowania przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego i wskazania kraju właściwego do wypłaty świadczeń jest wojewoda. Określenie powyższych kwestii jest niezbędne w związku z przewidzianym w art. 10 rozporządzenia 883/2004 zakazem kumulacji świadczeń o charakterze rodzinnym polegającym na braku

uprawnienia do pobierania pełnej kwoty świadczeń rodzinnych i świadczenia wychowawczego w dwóch państwach członkowskich.

Drugie wystąpienie skierowałem do Pani Minister w dniu 19 marca 2018 r. W treści tego pisma wyraziłem obawę, iż wprowadzone zmiany prawne i organizacyjne nie doprowadzą w nieodległym czasie do usunięcia zaległości, powstałych w okresie, w którym samorząd województwa realizował zadania w zakresie świadczeń rodzinnych i świadczenia wychowawczego, wynikające z koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego. Z tego względu, wskazałem na potrzebę podjęcia jeszcze innych przedsięwzięć i zabezpieczenia ich realizacji odpowiednim wsparciem finansowym.

W odpowiedzi na powyższe wystąpienie zostałem poinformowany przez Panią Minister o przedsięwzięciach podjętych w celu usunięcia tych zaległości, dotyczących w szczególności:

- zwiększenia środków finansowych na realizację przejętego przez urzędy wojewódzkie zadania,
- utworzenia specjalnych komórek organizacyjnych,
- przeprowadzenia procesów rekrutacyjnych, w celu uzupełnienia, bądź zwiększenia kadry przejętej z urzędów marszałkowskich
- przeprowadzenia szkoleń merytorycznych z zakresu unijnych przepisów o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, dedykowanych w poszczególnych województwach nowozatrudnionym, a także pogłębiających wiedzę osób, które zajmowały się realizacją zadania pod nadzorem marszałków.

W końcowej części odpowiedzi wyraziła Pani Minister nadzieję, że przejęcie zadania przez urzędy wojewódzkie przyniesie pozytywne efekty dla rodzin oczekujących na przyznanie świadczeń i po zniwelowaniu zaległości wnioski będą rozpatrywane z zachowaniem terminów określonych dla takich spraw.

Odnosząc jednak wrażenie, że także podjęcie tych dodatkowych przedsięwzięć i ich zabezpieczenie w postaci dodatkowego wsparcia finansowego, nie doprowadziły do usunięcia zaległości, powstałych w okresie, w którym samorząd województwa realizował zadania w zakresie świadczeń rodzinnych i świadczenia wychowawczego, wynikające z koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego w dniu 15 stycznia 2019 r. skierowałem do Ministerstwa kolejne, trzecie wystąpienie, w którym wyraziłem swoją obawę wobec tworzenia się kolejnych zaległości. Niepokój dotyczący tych zaległości był podyktowany informacjami, jakie napływały w odpowiedziach kierowanych do mnie ze strony Urzędów Wojewódzkich.

W odpowiedzi z dnia 15 lutego 2019 r. poinformowała mnie Pani Minister, że na tamtą chwilę, według danych raportowanych przez Urzędy Wojewódzkie, zakończone zostało

a ok. 70% z zaległych, przejętych od Marszałków, spraw. Zgodnie z wytycznymi resortu w przypadku wniosków zaległych, dotyczących jednej rodziny rozpatrywane są one łącznie z wnioskami za okres bieżący. W związku z tym, jak stwierdziła Pani Minister, nie ma ryzyka, że wnioski z okresów bieżących będą rozpatrywane w dalszej kolejności i tworzyły się będą kolejne zaległości.

Ponadto zwróciła Pani Minister uwagę, że z raportowanych danych wynika, iż przypadku zaległości dłuższych niż dwa lata, zwłoka w zakończeniu postępowań jest często skutkiem braku informacji z instytucji zagranicznej, w sprawie statusu osoby przebywającej poza krajem, bądź jej ewentualnego uprawnienia do świadczeń zagranicznych, należnych z tytułu pierwszeństwa. W opinii resortu kluczowe znaczenie dla rozpatrzenia sprawy i skrócenia procedur ma współpraca wnioskodawcy z urzędem, zarówno polskim, jak i zagranicznym, oraz dostarczenie wymaganych dokumentów, w tym decyzji instytucji zagranicznej. Zauważyła Pani Minister także, że można zaobserwować wpływ ponagleń, w szczególności od osób, które nie korzystają z przysługujących im praw za granicą, chcąc pobierać zasiłki jedynie w Polsce. W takich przypadkach niezbędne jest przekazanie wniosku za granicę w celu weryfikacji uprawnień, co znacznie wydłuża postępowanie.

Następnie Pani Minister zapewniła, że podległe resortowi służby, w ramach kontaktów dwustronnych z instytucjami w państwach, w których największa ilość obywateli polskich podejmuje zatrudnienie (Niemcy, Holandia), na bieżąco informują o konieczności prowadzenia płynnej współpracy z instytucjami polskimi, w zakresie niezwłocznego rozpatrywania wniosków o świadczenia, przekazywanych z tytułu pierwszeństwa i udzielania odpowiedzi na kierowane zapytania – w terminach przewidzianych w regulacjach unijnych.

W konkluzji zaprezentowała Pani Minister stanowisko, że w znacznej części ogrom nieuporządkowanych spraw, przekazanych przez Marszałków został zrealizowany, zatem utrzymanie obecnej wydajności rozpatrywania wniosków oraz dobra współpraca ze strony instytucji zagranicznych, a przede wszystkim wnioskodawców pozwoli na zakończenie rozpatrywania przejętych spraw.

Niestety, jak poinformowałem Pana Minister we wstępie, nadal jestem adresatem skarg na przewlekłość rozpatrywania wniosków w ramach koordynacji.

Świadczenia rodzinne i świadczenia wychowawcze mają na celu wsparcie rodzica opiekującego się dzieckiem. W tym kontekście czas odgrywa istotną rolę. Długotrwałość procedowania przy rozpoznawaniu wniosków skutkuje brakiem pomocy finansowej ze strony państwa. Przepisy prawa nie przewidują zaś żadnych wyjątków, które pozwoliłyby na przyznanie tychże świadczeń osobie nieaktywnej zawodowo i opiekującej się dzieckiem, o ile inny członek rodziny podlega systemowi zabezpieczenia społecznego w jednym lub kilku państwach członkowskich. Istnieje wprawdzie możliwość ubiegania się o tymczasowe

przyznanie świadczeń w Polsce za okres, w którym instytucja polska nie posiada wszelkich niezbędnych informacji dotyczących uprawnienia do świadczeń w innym państwie, jednakże praktyka taka stosowana jest bardzo rzadko i nie rozwiązuje to problemu. Wydana w tym trybie decyzja ma bowiem wyłącznie charakter czasowy i w przypadku otrzymania świadczeń rodzinnych zagranicą, może zaistnieć konieczność zwrotu przyznanych w Polsce tymczasowo świadczeń wraz z odsetkami.

Mając powyższe na uwadze, działając na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2018 r., poz. 2179 ze zm.) uprzejmie proszę Panią Minister o aktualną ocenę stanu przestrzegania praw osób ubiegających się o wypłatę świadczeń na zasadach unijnej koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego i rozważenie podjęcia dalszych działań mających na celu usprawnienia trybu wypłaty tych świadczeń.

Z wyrazami szacunku

Adam Bodnar

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/